

LLIBRES

Francesc Xavier TARRAUBELLA: **La Canadenca al Pallars. Repercussions socio-econòmiques de la construcció de l'embassament de Tremp (1910-1920)**, Virgili i Pagès, Lleida, 1990, 273 pp.

Amb La Canadenca al Pallars ens arriba una mostra més de la vitalitat que la història comarcal ha adquirit els darrers anys. Impulsada generalment des dels Centres d'Estudis o des dels Ajuntaments amb una metodologia i un rigor científics que produeixen obres de notable interès. Això explica que reclami cada cop més atenció i interès per part d'institucions i organismes d'investigació d'altres àmbits.

Es tracta d'un treball d'investigació realitzat entre 1985 i 1987 i presentat com a Tesi de Llicenciatura al Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona. A partir de documentació municipal, de l'Arxiu de FECSA a Barcelona i Tremp i de la premsa (general, comarcal i local), Tarraubella, després d'una referència al marc geogràfic, d'una ràpida ullada a la situació de la comarca abans de l'arribada de la Canadenca i d'unes consideracions generals, se centra en les vicissituds i en les conseqüències que van tenir a la comarca la construcció i la posada en funcionament del gran complex hidroelèctric. La seva tesi central pot resumir-se així: «amb la construcció de les centrals de Sosis i de Sant Antoni a la Conca de Tremp, es col·laborà d'una manera important al desenvolupament industrial de Barcelona i dels seus voltants que es va produir durant els anys de la Primera Guerra Mundial» (p. 261). Aquesta col·laboració va tenir lloc sota la forma de relacions de subordinació respecte a l'àrea industrial de Barcelona i no va suposar

més que escasses compensacions, sense redundar en un desenvolupament comarcal.

Pel que fa a les conclusions, de vegades molt matisades (per exemple, quan relativitza la incidència de les obres en una ugment generalitzat dels preus), l'autor posa l'accent en el caràcter no lineal de l'impacte que la realització de les obres de la Canadenca va tenir a la Conca de Tremp, impacte que situa en un doble nivell. De forma immediata, mentre les obres proporcionen un alleujament a poblacions castigades per la crisi agrícola (Tremp, Talarn), contribueixen a agreujar la situació d'aquelles que, afectades directament per l'embassament, «perden irremissiblement les seves millors terres de conreu, amb el que s'accentua la crisi ja existent, malgrat que a curt termini, les compensacions monetàries puguin reduir o limitar aquesta circumstància» (p. 264).

Per a la majoria de municipis de la Conca de Tremp, la incidència és indirecta i es tradueix en concessions d'energia gratuïta i en la construcció de canals de rec. En aquestes coordenades, les conseqüències a mitjà i llarg termini es concreten en un creixement econòmic artificial induït des de l'exterior. «Aquest fet cal entendre'l en un context d'exploració de les matèries primeres de les comarques perifèriques, per part del gran centre industrial barceloní, en una relació centre-perifèria que en última instància només beneficia el centre. L'establiment d'aquesta relació suposa la integració de la Conca de Tremp, i del Pallars en general, en un marc més general i la pèrdua de la seva autosuficiència i del seu aïllament.» (p. 264) En altres paraules, el resultat global de les obres de la Canadenca no és altra que l'impuls del procés d'integració del Pallars en un sistema de relacions capitalistes.

L'impacte de la construcció de l'embassament de Sant Antoni en el conjunt de Catalunya i en uns moments en què la carestia del carbó hagués fet difícil el funcionament de la indústria i dels serveis, només queda apuntat.

Crec que el mèrit principal del llibre no rau ni en l'originalitat de la tesi central ni en les aportacions a un tema que ha atret poderosament diversos investigadors (M. Berg, *La era de las manufacturas, Una nueva historia de la Revolución industrial británica*, Crítica, Barcelona, 1987, p. 257), sinó en la força i la claredat de

la postura personal de l'autor i en el seu compromís envers els perjudicats per allò que M. Berg (Treballs de C. Sudrià, J. Maluquer i A. Calvo, entre d'altres; l'electrificació va merèixer un tractament específic a les sessions especials dels XI i XIII Simposis d'Anàlisi Econòmica, organitzats pel Departament d'Economia i d'Història Econòmica de la UAB), anomena el «drama humà» del canvi tècnic. Així doncs, els defectes (fideisme en les fonts oficials, oblit d'estudis sobre l'electrificació, certes contradiccions en l'exposició) em semblen menors i subsanables.

Àngel Calvo

REVISTES I MISCEL·LÀNIES

► Plaça Vella

Publicació de l'Arxiu d'Història de Castellar del Vallès, número 29, abril, 1990.

Aquest número està dedicat a la història del Jutjat de Pau de Castellar del Vallès. Després d'una introducció del Jutjat de Pau a Catalunya, a càrrec d'A. Vidal, hi ha un seguit d'articles que desenvolupen els diferents aspectes del tema: «Breu història del Jutjat de Pau de Castellar» (G. Perich); «Funcions del Jutjat de Pau» (D. Ferrés); «Estudi artístic-arquitectònic» (M.A. Vivancos); «Relacions dels jutges de pau de Castellar del Vallès amb les seves biografies.»

► Fulls del Museu-Arxiu de Santa Maria

El número 37, que correspon al mes d'abril d'enguany, ens presenta la següent miscel·lània d'articles: «Notes sobre algunes famílies de Llaveneres a partir d'uns documents de la Pia Almoina (1166-1212)» (R. Salicrú); «Violències feudals i diferenciació social pagesa. Els homes de Sant Marçal del Montseny a Vilassar i Argenton a la segona meitat del segle XII» (P. Benito); «La Biblioteca de l'Escola Pia de Santa Anna l'any 1774» (J. Florensa); «Records de l'antic Mataró» (M. Ribas); «Lluís Carreras, per la República» (F. Costa).

► Identitats

Revista del Museu de L'Hospitalet, número 4/5, estiu 1990. D'entre els articles d'aquest doble número, destaquem el de D. Marín: «Una primera aproximació a la vida quotidiana dels hospitalencs (1920-1939)», el de P. Matas i C. Pastor: «Aproximació a l'associacionisme hospitalenc a finals del segle XIX. Els fundadors del "Centre Econòmic Agrícola Industrial", un grup de poder», i finalment el de M. Poblet: «Societat i política a L'Hospitalet. Els períodes 1820-1823, 1840-1843, 1854-1856.»

► Quaderns d'Estudi

Centre d'Estudis de L'Hospitalet, número 9, maig 1990.

Monogràfic que recull l'estudi realitzat sobre el barri del Gornal de L'Hospitalet. El treball dona a conèixer els resultats dels tallers d'història que, des de fa un temps, porta a terme el Centre d'Estudis de L'Hospitalet. En aquest cas, la coordinadora de l'equip ha estat Marta Jové. Està pensat que en els números successius dels Quaderns d'Estudi vagin apareixent els estudis sobre els barris de Bellvitge i Can Serra. Actualment, s'estan preparant els tallers sobre els barris de Pubilla Casas i Collblanc-Torrassa.

► URTX

Revista Cultural de l'Urgell, número 2, 1990.

D'entre els vint-i-dos articles que componen la revista, destaquem aquests: «El Pla de les Tenalles de la Mora, Granyanella (la Segarra)» (J. Pérez); «Toponímia Pre-romana d'Anglesola i altres noms urgellencs» (J. Tous); «Entre la "Universitat" i el "Concilium Generale". El Consell General a Tàrrrega (1313-1396)» (M. Turull-J. Ribalta);